

Forældre, som alligevel skulle betale for deres Børns Undervisning, til at oprette bedre særlige Skoler, og saaledes ogsaa paa den Maade formindste det store Antal Børn, som findes i Almueskolerne. Men jeg skal endelig minde om — hvilket ogsaa den høitærede Minister allerede dengang idelig og idelig vendte tilbage til — at Noget af det, der laa nærmest, var kun at give en facultativ Bestemmelse og kun at tillade Communen, hvis den fandt det hensigtsmæssigt, at foretage forskellige Udvidelser. Endelig vilde jo allerede selve Undersøgelsen i mangfoldige Retninger være en Tilskyndelse, om man end slet ikke hverken paa den ene eller den anden Maade vilde paalægge baade for Private og for Communerne nye tvungne Bidrag. Men jeg skal ikke her — thi det vilde føre for vidt — indlade mig videre paa Sagens Realitet og paa alle de reelle Spørgsmaal, som her foreligge, men kun dvæle ved selve Spørgsmaalet om Bevillingen. Det kunde jo ikke være Andet, end at vi, der indbragte Forslaget om en parlamentarisk Commission, meget vel sølte, at, om end vi vare et stort Antal Forslagsstillere, en meget stor Deel af dette Things Medlemmer, saa vilde vi dog — om det end stadig blev gjort gjældende, hvorledes Thinget havde den meest levende Interesse for Almueskolevæsenet — møde adskillig Modstand, og selv der, hvor vi ikke mødte en bestemt Modstand, vilde vi dog møde en stor Kjølighed. Samtidigt med, at der taltes om den meest levende Interesse for denne Sag, og Ønsket om at gjøre Noget, vare vi dog visse paa, at vi, hvad vi saa end kom frem med, vilde have mødt dette; det følger allerede af den splittede Tilstand, hvori Thinget i dette Dieblit befinder sig, og det vare vi ganske visse paa. Men jeg kan ikke negte, at det dog forekommer mig, at det maatte paahvile dem, som saaledes paa forskellig Maade stille sig imod dette Forslag, at sige, hvad det da var, der skulde gjøres, eller dog at hentyde til, ad hvilken anden Veide da ønske her at faae en Reform frem, og ikke blot ad hvilken Veide ønske det, men ad hvilken Veide kunne have mindste Haab om at udrette Noget. Man taler idelig og idelig om den meget levende Interesse, som findes her i Thinget

og i hele Landet for denne Sag, og det kunde da heller ikke godt være Andet, end at man her ogsaa maatte interessere sig derfor; hele Verden taler jo om Folkeoplysning; det ene Land efter det andet forbedrer jo Almueskolerne, og om de end ikke allerede staae paa et glimrende Standpunkt, saa gjøre de dog de allerstørste Anstrengelser for at have Folkets store Mængde ikke blot i aandelig Henseende, men, hvad der jo følger deraf, tillige i materiel og i enhver Henseende. Og skulle vi nu her i alt Bæsentligt, hvad selve Underviisningen angaaer, blive staaende paa det gamle Standpunkt fra Aarhundredets Begyndelse. Dette Spørgsmaal ligger saa at sige for i alle europæiske Lande, og overalt er der de største Exemppler. Alle Mennesker ere f. Ex. enige om, at det væsentligt er Folkeoplysningen, der har forvandlet det Land, som i dette Dieblit maaskee er det meest udviklede i Europa, nemlig Skotland, i Løbet af et godt Aarhundrede fra et barbarisk og fattigt Land til det Standpunkt, hvorpaa det nu staaer. Det er deels det udmærkede Creditsystem med hvad dertil hører, og deels Folkeoplysningen, der have hævet denne Nation saa høit. Det Samme er ogsaa Tilfældet i Schweiz. Den almindelige Valgret, som dette Land kan bære, al den umaadelige udstrakte Frihed i alle Retninger, ja selv saadanne Ting som Almeenvæbning, at Militærsystemet er muligt, tillægger man den aandelige Udvikling i dette Land; ja endogsaa den almindelige Velstand, der er tilstede i dette Land, hvor ellers Betingelserne for en stor materiel Udvikling mangle, saasom Havne, Jern, Kul osv., Alt, hvad der hører til de vigtigste Betingelser, siger man, hidrører fremfor Alt fra den gode Folkeundervisning og fra det hele aandelige Trin. Befolkningen staaer paa (M. Sage: Det kommer af Toldfriheden!). Den hele politiske Tilstand kan dog ikke tilskrives Toldfriheden, det kan vel ikke være Toldfriheden, der gjør, at Schweiz's Cantonner styre sig selv saa fornuftigt, og ei heller, at enhver simpel Arbejder kan erholde en meget højere Løn end i andre Lande. Den Slags simple Phænomener staae dog ikke i ligesam Formidelse med Toldfriheden, men det er indlysende, at den Maade, hvorpaa den, der er oplyst, gaaer frem i Livet, er no-